

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ในตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน 2) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน 3) ต้องการทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ ประกอบด้วยประชากรที่เป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านใน ตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน จำนวน 114 คน จาก 8 กองทุน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกองทุน จาก 8 กองทุน ประกอบด้วยสมาชิกกองทุนที่กู้ยืมเงิน จำนวน 202 คน และสมาชิกกองทุนที่ไม่กู้ยืมเงิน จำนวน 100 คน ได้ขนาดตัวอย่างทั้ง 2 ประเภทจากการกำหนดสัดส่วน สมาชิกกองทุนที่กู้ยืมเงิน และสมาชิกกองทุนที่ไม่กู้ยืมเงิน ในอัตรา 2 : 1 จากนั้นใช้วิธีการเทียบสัดส่วนขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกองทุน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับสลากบัญชีรายชื่อของสมาชิกกองทุนจากทะเบียนรายชื่อที่มีการรวบรวมไว้ของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอป่าซาง สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น จำนวน 3 ชุด ประกอบด้วยแบบสอบถามคณะกรรมการกองทุน 1 ชุด แบบสอบถามสมาชิกกองทุนที่กู้ยืมเงิน 1 ชุด และแบบสอบถามสมาชิกกองทุนที่ไม่กู้ยืมเงิน 1 ชุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วัดขนาดและทิศทางของตัวแปรด้วยค่า (r) และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย ค่า T-test และ ค่า F-test สรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของประชากร

คณะกรรมการกองทุน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุโดยเฉลี่ย 47 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า และอนุปริญญา ตามลำดับ อาชีพส่วนใหญ่รับจ้างทั่วไป รองลงมาค้าขาย เกษตรกรรม ข้าราชการบำนาญ

รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ประกอบกิจการส่วนตัว และเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ย 8,058 บาท ส่วนสถานภาพทางสังคมที่ได้รับส่วนใหญ่เป็นกรรมการหมู่บ้าน รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน/ตำบล นอกจากนั้นเป็นประธานองค์กรต่างๆ ในหมู่บ้าน/ตำบล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือปราชญ์ชาวบ้าน ถูกลูกบ้าน และสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีสถานภาพทางสังคมตำแหน่งเดียว และมีส่วนน้อยที่ไม่มีสถานภาพทางสังคมใดๆ เลย สำหรับประสบการณ์ในการทำงาน คณะกรรมการกองทุนส่วนมากจะมีประสบการณ์ในการทำงานมาก่อนทั้งในภาครัฐ และเอกชน มีระยะเวลาการทำงานเฉลี่ย 10 ปี

ในด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านนั้น คณะกรรมการกองทุนส่วนใหญ่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากสื่อที่เป็นกิจกรรมของชาวบ้านมากกว่าสื่อจากแหล่งอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อในรูปแบบของเสียงตามสายในหมู่บ้าน รองลงมาเป็นสื่อในรูปแบบของการประชุม สัมมนาในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และสื่อในรูปแบบของสื่อสารมวลชน ประกอบด้วยสื่อโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ และสื่อวิทยุ ส่วนสื่อที่คณะกรรมการกองทุนส่วนใหญ่ได้รับน้อยนั้นจะเป็นสื่อในรูปแบบของเอกสารจากทางราชการ หนังสือวารสาร และเอกสารแผ่นพับแผ่นปลิว ส่วนความถี่ในการรับสื่อต่างๆ นั้น คณะกรรมการกองทุนส่วนใหญ่จะได้รับเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง

สำหรับคณะกรรมการกองทุนที่ตอบแบบสอบถาม จะมีครบทุกตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธานกองทุน รองประธานกองทุน เลขานุการกองทุน ผู้ช่วยเลขานุการกองทุน เสรฐัญญิก กองทุน ผู้ช่วยเสรฐัญญิกกองทุน ฝ่ายประชาสัมพันธ์และผู้ช่วยฝ่ายประชาสัมพันธ์กองทุน ฝ่ายปฏิคมและผู้ช่วยฝ่ายปฏิคมกองทุน ฝ่ายตรวจสอบกองทุน และฝ่ายเร่งรัดหนี้สินกองทุน รวมทั้งสิ้น 114 คน

2. ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

คณะกรรมการกองทุนส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านอยู่ในเกณฑ์ปานกลางค่อนข้างดี โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจในเรื่องของวัตถุประสงค์และปรัชญากองทุนหมู่บ้าน รองลงมา มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของวิธีการปฏิบัติตามระเบียบ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ส่วนความรู้ความเข้าใจในเรื่องอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนนั้นค่อนข้างมีน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของ

การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และการบังคับใช้ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งคณะกรรมการกองทุนเข้าใจว่าตนเองมีหน้าที่จัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้านและแจ้งให้สมาชิกกองทุนถือปฏิบัติเท่านั้น

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการจัดการภายในกองทุนหมู่บ้าน

คณะกรรมการกองทุนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการภายในกองทุนหมู่บ้านอยู่ในเกณฑ์สูง ปัจจัยการจัดการที่เห็นด้วยมากเป็นเรื่องโครงสร้างองค์กร รองลงมาเป็นเรื่องลักษณะงานที่ปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกองทุน สุดท้ายเป็นเรื่องการสนับสนุนส่งเสริมความรู้ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

3. การปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน

คณะกรรมการกองทุนส่วนใหญ่ มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ อยู่ในเกณฑ์สูงงานที่มีการปฏิบัติมากเป็นลำดับแรก คือ การเตรียมความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน และการดำเนินการให้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ส่วนการติดตามดูแลช่วยเหลือสมาชิกกองทุนนั้น คณะกรรมการกองทุนมีการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับความรู้ ความคิดเห็น และการปฏิบัติของคณะกรรมการกองทุน

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน มี 3 ตัวแปรเท่านั้น คือ การศึกษา รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน

ส่วนความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการภายในกองทุนหมู่บ้าน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการภายในกองทุนหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน

นอกจากนี้ยังพบว่า มีตัวแปรที่อยู่นอกกรอบการศึกษา แต่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการภายในกองทุนหมู่บ้าน และการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การรับรู้ข่าวสาร

6. การทดสอบเปรียบเทียบเพื่อหาค่าความแตกต่างระหว่าง เพศ ตำแหน่ง และ อาชีพ ต่อความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการภายในกองทุนหมู่บ้าน การปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน และการรับรู้ข่าวสาร ด้วยค่า T-test

ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างเพศชาย กับ เพศหญิง และไม่มี ความแตกต่างกัน ระหว่างตำแหน่งหลัก กับ ตำแหน่งรอง ในเรื่องความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน กองทุนหมู่บ้าน ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการภายในกองทุนหมู่บ้าน การปฏิบัติงาน ของคณะกรรมการกองทุน และ การรับรู้ข่าวสาร นอกจากนี้ยังพบว่าไม่มีความแตกต่างกันระหว่าง อาชีพใช้แรงงาน กับอาชีพในสำนักงาน ในเรื่องการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน และ การรับรู้ข่าวสาร แต่กลับมีความแตกต่างกันในเรื่องความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุน หมู่บ้าน และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการภายในกองทุนหมู่บ้าน

7. ความพึงพอใจของสมาชิกกองทุนต่อการปฏิบัติงาน ของคณะกรรมการกองทุน

สมาชิกกองทุนที่กู้ยืมเงินส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอย่างมากต่อการปฏิบัติงาน ของคณะกรรมการกองทุน การปฏิบัติงานที่สมาชิกพึงพอใจมากเป็นลำดับแรก เป็นเรื่องของการเตรียม ความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน รองลงมาเป็นเรื่องการดำเนินการให้กู้ยืมกองทุนหมู่บ้าน ส่วนการปฏิบัติงาน ในเรื่องการติดตามดูแล ช่วยเหลือสมาชิกกองทุนนั้น สมาชิกกองทุนมีความพึงพอใจเป็นลำดับ สดท้าย สำหรับสมาชิกกองทุนที่ไม่กู้ยืมเงิน ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากต่อการปฏิบัติงานในเรื่อง การเตรียมความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน เช่นเดียวกับสมาชิกกองทุนที่กู้ยืมเงิน

8. ปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน

ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ในตำบลม่วงน้อย สรุปได้ว่าไม่พบ ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน ปัญหาที่พบเป็นเพียงปัญหาเล็กน้อย เช่นการขาดแคลนอุปกรณ์ที่ทันสมัย (คอมพิวเตอร์) การขาด ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านที่เป็นสัดส่วน เงินกองทุนไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกกองทุน ระยะเวลาการชำระเงินคืนสั้นเกินไป และความไม่เข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจนของ กรรมการกองทุนบางราย หรือ การไม่ปฏิบัติตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกกองทุนบางราย เช่นเดียวกัน ส่วนข้อเสนอแนะจากทั้ง 3 กลุ่มเห็นว่าควรจัดหาที่ทำการกองทุนให้เป็นสัดส่วน รัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมและให้มีการขยายเวลาการชำระเงินคืน รวมทั้งให้ คณะกรรมการกองทุนมีการประชาสัมพันธ์ห้วงเวลา สถานที่ ในการยื่นโครงการเพื่อขอกู้เงิน และการชำระเงินคืนให้สมาชิกกองทุนทราบอย่างชัดเจน นอกจากนี้ในส่วน of คณะกรรมการกองทุน

ได้เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนด้านวิชาการแก่คณะกรรมการกองทุนที่ได้รับการเลือกตั้งใหม่ทุกครั้ง

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า คณะกรรมการกองทุนมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก โดยมีผลการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์สูง คิดเป็นร้อยละ 86.47 และสมาชิกกองทุนที่กู้ยืมเงิน และสมาชิกกองทุนที่ไม่กู้ยืมเงิน มีความพึงพอใจในระดับมากต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน คิดเป็นร้อยละ 80.76 และ ร้อยละ 77.4 ตามลำดับ สอดคล้องตามหลักประสิทธิภาพ ของ Herbert A. Simon (อ้างแล้ว: 9) ที่พิจารณาประสิทธิภาพ จากผลิตผลหรือผลงานลบด้วยปัจจัยนำเข้า บวกด้วยความพึงพอใจของประชาชน ในการศึกษาครั้งนี้ปัจจัยนำเข้าคือบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการกองทุน ผลผลิตคือผลงานที่ได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ และบวกด้วยความพึงพอใจ ของสมาชิกกองทุน นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยอื่นที่เสริมให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากผลการศึกษาพบว่าคณะกรรมการกองทุน ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้ประชุมชี้แจง และเตรียมความพร้อมการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน จึงทำให้คณะกรรมการกองทุนมีความเข้าใจ และมีแนวทางในการปฏิบัติงานรวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งส่งผลให้คณะกรรมการกองทุนมีความตั้งใจที่ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับเป็นอย่างดี

2. ผลจากระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 หมวด 5 ข้อ 8 ที่กำหนดให้ คณะกรรมการกองทุนต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายกองทุนพร้อมดอกเบี้ยกองทุนหมู่บ้าน หากพบว่า คณะกรรมการกองทุนทำให้เกิดความเสียหายแก่กองทุนหมู่บ้าน จึงทำให้คณะกรรมการกองทุนต้องเอาใจใส่ และปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหากับกองทุนหมู่บ้าน

3. ศักยภาพความเป็นผู้นำของประธานกองทุนหมู่บ้าน ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ประธานกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลม่วงน้อยจำนวน 8 กองทุน จะมีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน และ ข้าราชการเกษียณอายุ ทำให้มีศักยภาพในการเป็นผู้นำองค์กร ไม่ว่าจะเป็นศักยภาพด้านความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน ศักยภาพด้านการติดต่อประสานงาน และความสามารถในการ จูงใจให้คณะกรรมการกองทุนร่วมมือกันปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ในการประเมินผลของสำนักงานบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่ได้มอบหมายให้คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ ทำการประเมินผลเพื่อการจัดระดับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2546 โดยทำการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนตามแบบสอบถาม(ภาคผนวก) ประกอบด้วยตัวชี้วัด 31 ข้อ ใน 6 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างและหน้าที่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์เครือข่ายกองทุน ด้านผลการดำเนินงาน และด้านการติดตามประเมินผล พบว่ากองทุนหมู่บ้านตำบลม่วงน้อยมีผลการประเมินอยู่ในระดับดี แต่ด้านผลการดำเนินงานในเรื่องคุณภาพชีวิตที่ดีและการปลดปล่อยหนี้สินของสมาชิกกองทุน พบว่ามีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาในข้อเสนอแนะของคณะกรรมการกองทุน และ สมาชิกกองทุนที่เห็นว่าระยะเวลาการชำระเงินคืนภายใน 1 ปี ไม่สามารถทำให้สมาชิกกองทุนมีผลกำไรถึงจุดคุ้มทุน และนำผลกำไรมาลงทุนในปีต่อไป และหากสมาชิกกองทุนไม่มีโอกาสยืมเงินกองทุนหมู่บ้านในปีต่อไป ก็จะทำให้สมาชิกกองทุนต้องแสวงหาเงินกู้จากแหล่งอื่น หรือเงินกู้ยืมระบบมาใช้ในการลงทุน ซึ่งเป็นเหตุให้สมาชิกกองทุนไม่สามารถปลดปล่อยหนี้สิน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้

ส่วนในด้านการติดตามประเมินผลนั้น พบว่าคณะกรรมการกองทุน มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเช่นกัน ที่พบว่าคณะกรรมการกองทุนมีการปฏิบัติงานในเรื่องของการติดตาม ดูแลช่วยเหลือสมาชิกอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจากการสอบถามคณะกรรมการกองทุน ทราบว่าเป็นเพราะค่านิยมและความไม่เข้าใจของสมาชิกกองทุนต่อบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุน และสมาชิกกองทุนส่วนใหญ่จะไม่นิยมให้มีการเปิดเผยสถานะการเป็นลูกหนี้ของตน ฉะนั้นการที่คณะกรรมการกองทุนไปติดตามเยี่ยมเยียนบ่อยครั้งเท่ากับเป็นการเปิดเผยสถานะการเป็นลูกหนี้ของกองทุนหมู่บ้าน และเป็น การแสดงออกถึงความไม่ไว้วางใจของคณะกรรมการกองทุนที่มีต่อสมาชิกกองทุน นอกจากนี้ในส่วนของคณะกรรมการกองทุนเอง เห็นว่าการกู้ยืมเงินของสมาชิกกองทุนเพื่อนำไป การประกอบอาชีพนั้นมีความเสี่ยงน้อย เพราะสมาชิกกองทุนนำเงินกู้ไปลงทุนในอาชีพเดิม ซึ่งมีความชำนาญและมีทักษะดีในอาชีพนั้นอยู่แล้ว จึงทำให้คณะกรรมการกองทุน เห็นว่าไม่มีความจำเป็นมากนักที่จะติดตามดูแล ช่วยเหลือสมาชิกกองทุน

จากการปฏิบัติงานภาคสนามของผู้ศึกษา ยังพบว่าคณะกรรมการกองทุนในตำแหน่งหลักจะมีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่มากกว่าคณะกรรมการกองทุนในตำแหน่งรอง ที่เป็นดังนี้ เป็นเพราะคณะกรรมการกองทุนไม่มีการกำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงานของแต่ละตำแหน่ง อย่างชัดเจน ทำให้คณะกรรมการกองทุนในตำแหน่งหลักต้องเป็นผู้นำในการปฏิบัติงาน ในขณะที่

คณะกรรมการกองทุนในตำแหน่งรอง จะทำหน้าที่ในฐานะผู้ร่วมปฏิบัติงานเท่านั้น ซึ่งบางครั้งทำให้คณะกรรมการกองทุนในตำแหน่งหลักเกิดความท้อแท้ในการปฏิบัติงาน

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุน ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการภายในกองทุนหมู่บ้าน และการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีทั้งความสัมพันธ์ และไม่มีความสัมพันธ์ กับความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุน อธิบายได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ กับความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

1.1 การศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการของการให้ความรู้ ความสามารถ และทักษะในการสื่อสารทั้งด้านการพูด การเขียน การคิดคำนวณ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้บุคคลนำความรู้ความสามารถเหล่านั้นมาใช้ในการดำรงชีวิต หรือ ในการทำงาน บุคคลใดที่มีการศึกษาสูง ก็มีโอกาที่จะประสบผลสำเร็จในชีวิต และ หน้าที่การงานมากกว่าคนที่มีการศึกษาน้อย เพราะถ้าบุคคลมีการศึกษาสูงมากเท่าไร ก็จะสามารถในการคิด วิเคราะห์ และ เข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ดี และรวดเร็ว ดังจะเห็นจากผลงานการศึกษาวิจัยของ บุษบง เจริญชัยวัฒน์ และ วันชัย ธรรมจักร (2535) ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้สตรีประสบความสำเร็จในทางธุรกิจ ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ ระดับการศึกษา และผลการศึกษารั้วนี้ จะเห็นว่าคณะกรรมการกองทุนที่มีระดับการศึกษาสูง จะได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งหลักในกองทุนหมู่บ้าน และบุคคลเหล่านี้จะมีบทบาทมากในการสอบถามข้อข้องใจในการปฏิบัติงานกองทุนหมู่บ้าน อยู่เสมอรวมทั้งมีปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ เช่น งานเอกสาร หรือ งานวางแผนในการปฏิบัติงาน

1.2 รายได้ เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต บุคคลที่มีรายได้มาก ย่อมจะทำให้มีโอกาสใช้จ่ายเงินในการบริโภคสิ่งต่างๆ ที่ตนต้องการได้มากกว่าบุคคลที่มีรายได้น้อย จากการศึกษารั้วนี้ จะเห็นว่าคณะกรรมการกองทุนที่มีรายได้มาก จะได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งหลัก เพราะนอกจากจะเป็นบุคคลที่มีความรู้ หรือมีการศึกษาสูงแล้ว ยังสามารถอุทิศเวลาให้กับการปฏิบัติงานในฐานะคณะกรรมการกองทุนได้มาก มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม หรือการเข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกองทุนหมู่บ้านอื่นๆ รวมทั้งมีโอกาสพบปะ ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้บ่อยครั้ง เนื่องจากไม่ต้องกังวลที่จะใช้เวลาในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้คณะกรรมการกองทุนยังสามารถใช้จ่ายเงินเพื่อการบริโภคสิ่งต่างๆ ได้ง่าย เช่น ซื้อหนังสือพิมพ์ โทรศัพท์ วิทยุ หรือ

อินเทอร์เน็ต เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นผลให้คณะกรรมการกองทุนที่มีรายได้มาก จะมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนได้มากกว่าคณะกรรมการกองทุนที่มีรายได้น้อย

1.3 ประสิทธิภาพการทำงาน เป็นการเรียนรู้ในสิ่งที่ได้พบ ได้เห็น หรือได้ปฏิบัติ การที่บุคคลมีประสบการณ์ในการทำงาน ชอ่มหมายถึงบุคคลได้พบ ได้เห็น หรือได้ปฏิบัติในการทำงานด้านต่างๆ ที่หน่วยงาน หรือ องค์กร ได้กำหนดภารกิจให้ปฏิบัติ โดยเฉพาะหน่วยงานในภาคราชการ หรือ ภาคเอกชน ที่มีการกำหนดภารกิจในการทำงานอย่างชัดเจน ฉะนั้นบุคคลที่มีประสบการณ์การทำงานมานาน ก็จะทำให้บุคคลนั้นมีความชำนาญ มีทักษะ และ สามารถเรียนรู้ที่จะทำงานใหม่ได้ดี และรวดเร็ว จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า คณะกรรมการกองทุนส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการทำงานถึงร้อยละ 56.2 โดยมีอายุงานโดยเฉลี่ย 10 ปี ดังนั้นคณะกรรมการกองทุนส่วนใหญ่จึงสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจกับการดำเนินงานกองทุนได้เป็นอย่างดี จากการสังเกตของผู้ศึกษาพบว่า กองทุนหมู่บ้านที่มีคณะกรรมการกองทุนมีประสบการณ์การทำงานในภาครัฐจะปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นงานด้านเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกองทุนหมู่บ้าน การบริหารจัดการและการวางแผนปฏิบัติงานในกองทุนหมู่บ้าน จะมีความล่าช้าหรือความผิดพลาดของงานที่ปฏิบัติน้อยกว่า กองทุนหมู่บ้านที่คณะกรรมการกองทุนมีประสบการณ์น้อย

2. ปัจจัยส่วนบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

อายุ การรับรู้ข่าวสาร และ จำนวนสถานภาพทางสังคมที่ได้รับ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากกองทุนหมู่บ้านเป็นเรื่องใหม่ที่รัฐบาลได้มอบอำนาจให้ชุมชน เป็นผู้จัดการบริหารจัดการเงินกองทุนถึง 1 ล้านบาท ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาลที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้นกองทุนหมู่บ้านจึงต้องได้รับการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนทุกคนที่มาจากชาวบ้านด้วยกันคัดเลือกเข้ามาปฏิบัติงาน ได้รับรู้ข้อมูลอย่างเท่าเทียมกัน มีความรู้ความเข้าใจ และมีแนวทางในการปฏิบัติงานเหมือนกัน ที่สำคัญมีการปฏิบัติงานร่วมกันทุกขั้นตอนของการดำเนินงานกองทุน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ อายุ การรับรู้ข่าวสาร และจำนวนสถานภาพทางสังคมที่ได้รับของคณะกรรมการกองทุนไม่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านแต่อย่างใด

นอกจากนี้เมื่อนำปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ตำแหน่ง และอาชีพ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุน ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการภายใน

กองทุนหมู่บ้าน การปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน และการรับรู้ข่าวสารแล้ว พบว่าไม่มี ความแตกต่างกันในเรื่องเพศ และตำแหน่งในคณะกรรมการกองทุนแต่อย่างใด ซึ่งอธิบายได้ด้วย เหตุผลเดียวกันกับปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ การรับรู้ข่าวสาร และจำนวนสถานภาพทางสังคมที่ได้รับ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความแตกต่างกัน พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพของ คณะกรรมการกองทุนที่มีอาชีพใช้แรงงานเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย และมีรายได้น้อย จะมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนน้อยกว่าคณะกรรมการกองทุนที่มีการศึกษาสูง และมี รายได้มาก จากการสังเกตของผู้ศึกษา พบว่าคณะกรรมการกองทุนที่มีอาชีพใช้แรงงาน ไม่มีเวลา มากพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในการเรียนรู้ การบริโภคข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ หรือแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกับบุคคลอื่นๆ ได้ เพราะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ไว้กับการประกอบอาชีพ จึงทำให้มี ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนน้อยกว่าคณะกรรมการกองทุนที่มีอาชีพในสำนักงาน ซึ่ง ส่วนใหญ่จะมีการศึกษาสูง มีรายได้มาก มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้านได้มาก มีการบริโภคข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเวทีของการประชุม อบรมสัมมนา ได้บ่อยครั้ง แต่สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการจัดการภายในกองทุนหมู่บ้าน กลับพบว่าคณะกรรมการกองทุนที่มีอาชีพใช้แรงงานจะมีความเห็นด้วยกับปัจจัยในการจัดการ ภายในกองทุนหมู่บ้านมากกว่าคณะกรรมการกองทุนที่มีอาชีพในสำนักงาน จากการสังเกตผู้ศึกษา พบว่า คณะกรรมการกองทุนที่มีอาชีพในสำนักงานส่วนใหญ่จะเป็นกรรมการในตำแหน่งหลัก ซึ่ง จะต้องเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะแรกของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งจะต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านการจัดทำเอกสารเพื่อขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน การเตรียมความพร้อมสมาชิกกองทุน และการเตรียมพร้อมเอกสารต่างๆ เพื่อให้บริการสมาชิกกอง ทูน รวมทั้งต้องติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายครั้ง ซึ่งบางครั้งทำให้คณะ กรรมการกองทุนที่มีอาชีพใช้แรงงานในสำนักงาน เกิดความท้อแท้ในระบบการทำงานในกองทุนหมู่บ้าน จึง เป็นผลให้คณะกรรมการกองทุนที่มีอาชีพในสำนักงานมีความเห็นด้วยกับปัจจัยการจัดการภายใน กองทุนหมู่บ้านน้อยกว่าคณะกรรมการกองทุนที่มีอาชีพใช้แรงงานซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกรรมการ ในตำแหน่งรอง

3. ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ กับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการภายใน กองทุนหมู่บ้าน และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน คือ การรับรู้ข่าวสาร ถึงแม้ว่าการรับรู้ข่าวสาร จะไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน กองทุนหมู่บ้านก็ตาม แต่การรับรู้ข่าวสารกลับมีความสัมพันธ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการ

ภายในกองทุนหมู่บ้าน และการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน ผลการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน มีผลต่อทัศนคติ หรือความรู้สึกรู้ของคณะกรรมการกองทุน และได้แสดงออกในรูปของความคิดเห็น และการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นไปตามที่ Hornik (อ้างแล้ว:13) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเมื่อได้รับสิ่งใหม่ ในรูปแบบที่ 4 คือรูปแบบของการรับรู้ (Cognitive models) ว่าเมื่อบุคคลได้รับรู้สิ่งใดแล้วก็จะเกิดความรู้ และเกิดความตระหนักต่อคุณค่าของสิ่งนั้น ทำให้บุคคลมีทัศนคติที่ดี และจะส่งผลให้บุคคลนั้นมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่าการรับรู้ข่าวสารของคณะกรรมการกองทุน มีผลต่อความคิดเห็นและการปฏิบัติงานจริง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประรณดา ตั้งประเสริฐ (อ้างแล้ว:25) ที่พบว่าการได้รับข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจและพฤติกรรมในการบำเพ็ญน้ำเสียระดับครัวเรือนของประชาชน และจากการศึกษาของ ศรีธัญญา สว่างทิศย์ (2545) พบว่าการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการการผลิปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ และทัศนคติมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน จากการสังเกตของผู้ศึกษา พบว่าคณะกรรมการกองทุนส่วนใหญ่จะได้รับทราบข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานกองทุนจากสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อในรูปแบบของการประชุม สัมมนา ที่หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และ ภาคเอกชน ได้จัดขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมให้คณะกรรมการกองทุน ในการปฏิบัติงานกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน ทำให้คณะกรรมการกองทุนทราบแนวทางในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี เมื่อคณะกรรมการกองทุนได้รับรู้ และเห็นถึงความสำคัญในการทำหน้าที่ในฐานะคณะกรรมการกองทุนแล้วจึงเป็นผลให้คณะกรรมการกองทุนมีความรู้สึกรู้ที่ดีต่อกองทุนหมู่บ้าน จึงแสดงออกในรูปของความคิดเห็นที่ดีเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการภายในกองทุนหมู่บ้าน และมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ เพื่อให้การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านประสบความสำเร็จและบรรลุผลตามที่รัฐบาลได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้

4. ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุน ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการภายในกองทุนหมู่บ้าน และการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน

ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันทั้งคณะ โดยมีคณะกรรมการกองทุนในตำแหน่งหลักเป็นผู้นำในการปฏิบัติงาน ซึ่งงานที่ปฏิบัติส่วนใหญ่ไม่มีความซับซ้อน หรือต้องวิเคราะห์ตามหลักการหรือข้อเท็จจริง แต่เป็นการปฏิบัติงานที่ใช้มติร่วมกันในการตัดสินใจ ดังนั้นการมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนมากหรือน้อยจึงไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน เพราะความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านในการศึกษาครั้งนี้เป็นความรู้ในหลักการและข้อเท็จจริงตามระเบียบว่าด้วยการจัดตั้ง

และบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน พ.ศ. 2544 นอกจากนี้ ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ก็ไม่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการจัดการภายในกองทุน เพราะความคิดเห็นเป็นเรื่องความรู้สึกของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า ซึ่งไม่ได้ใช้ความรู้ความเข้าใจที่มีมากหรือน้อยมาเป็นบรรทัดฐานของความรู้สึกที่เกิดขึ้นของแต่ละคน ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่า คนที่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านเป็นอย่างคืบนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง และมีตำแหน่งหลักในคณะกรรมการการกองทุน แต่กลับมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการจัดการภายในกองทุนน้อยกว่าคณะกรรมการกองทุนที่มีอาชีพใช้แรงงาน และมีตำแหน่งเป็นรอง ตามผลการศึกษาในตารางที่ 11

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาครั้งนี้ จะเห็นว่าคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตำบลม่วงน้อยมีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอยู่บ้าง ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะ ใน 3 ประเด็น ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

(1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีจัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้คณะกรรมการกองทุนทุกคน เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องบทบาทและอำนาจหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยจัดประชุมเป็นรายตำบล รวมทั้งมีการทบทวนความรู้ และวิธีการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อย 3 เดือนต่อ 1 ครั้ง

(2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคณะกรรมการกองทุนและสมาชิกกองทุน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ทั้งในเรื่องของวิธีการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของสมาชิก และการติดตามดูแล สมาชิกกองทุน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

(3) คณะกรรมการกองทุนควรมีการกำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงานของกรรมการกองทุนแต่ละตำแหน่งรวมทั้งหน้าที่ที่ต้องร่วมกันปฏิบัติอย่างชัดเจน เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนได้รู้ขอบเขตหน้าที่ของตนและสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งของตนเอง นอกเหนือจากงานที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน

(4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้บริการข้อมูลข่าวสารในรูปแบบต่างๆ มากขึ้น และ อย่างต่อเนื่อง เช่น บริการให้คำปรึกษาปัญหาในการปฏิบัติงานทางโทรศัพท์ โทรสาร การเข้าไปเยี่ยมชมในพื้นที่ การจัดทำวารสาร แผ่นพับที่เข้าใจง่ายแจกจ่ายให้กองทุนหมู่บ้าน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

2) ข้อเสนอแนะจากการปฏิบัติงานภาคสนาม

(1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้คณะกรรมการกองทุน ได้มีการวางแผนพัฒนากองทุนอย่างเป็นรูปธรรม และมีการปฏิบัติตามแผน โดยการจัดตั้งมรรยาทปฏิบัติการในการจัดทำแผนทั้งในระดับหมู่บ้าน เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล และ เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ รวมทั้งกระตุ้นติดตามให้กองทุนหมู่บ้านได้มีการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนด ทั้งนี้ให้คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอเป็นผู้ทำหน้าที่ในการติดตามประเมินผล

(2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ และ เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล ได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของกองทุนหมู่บ้านในการช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาของกองทุนหมู่บ้านของคนที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยการสนับสนุนสถานที่ปฏิบัติงาน เครื่องมือ และ อุปกรณ์ในการปฏิบัติ และความรู้ในด้านกฏหมาย กฏหมาย การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาเครือข่าย ฯลฯ แก่คณะกรรมการเครือข่ายระดับตำบล และระดับอำเภอ อย่างสม่ำเสมอ ทั้งในรูปแบบของเอกสาร การชักจูงแนะแนวทางการปฏิบัติร่วมกับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง หรือการไปศึกษาดูงานกองทุนหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จ

(3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนการด้านวิชาการในการปฏิบัติงาน แก่คณะกรรมการกองทุนในแต่ละตำแหน่งให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น หลักการจัดประชุม การบันทึกการประชุม แก่เลขานุการคณะกรรมการกองทุน การจัดทำบัญชี และเอกสารการเงิน แก่เหรัญญิกกองทุน ทุกครั้งที่มีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนคนใหม่ นอกจากนี้ควรมีการติดตามผลการจัดทำเอกสารการบัญชีกองทุนหมู่บ้าน เพื่อจะได้ทราบปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชี และสามารถแนะนำวิธีการทำที่ถูกต้อง อย่างน้อย 3 เดือน ต่อ 1 ครั้ง

(4) หน่วยงานต่างๆ ควรให้การสนับสนุนงบประมาณ ในการสนับสนุนกิจกรรมด้านอาชีพของสมาชิกกองทุนที่มีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ เพื่อเป็นการพัฒนาอาชีพให้มีมาตรฐานดีขึ้น ในรูปของเงินทุนหมุนเวียน วัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือในการประกอบอาชีพ

(5) รัฐบาลควรสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ และ เครื่องมือในการบริหารงานของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการเพื่อช่วยเหลือ และ แก้ไขปัญหาในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านในระดับอำเภอ

3) ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

(1) ควรมีการศึกษาถึงประสิทธิผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้ทราบว่ากองทุนหมู่บ้านสามารถดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาลที่ได้ตั้งไว้หรือไม่

(2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพและประสิทธิผลระหว่างกองทุน

หมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาล และกองทุนหมู่บ้านที่อยู่ในเขตชนบท เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกองทุนหมู่บ้าน

(3) ควรมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของกองทุนหมู่บ้านในการจัดสวัสดิการให้ชุมชน เพื่อให้ทราบว่ากองทุนหมู่บ้านมีการดำเนินงานในการช่วยเหลือชุมชนได้จริงหรือไม่ อย่างไร

(4) ควรมีการศึกษาถึงผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านในการแก้ไขปัญหาหนี้เชื่อนอกระบบของประชาชนในหมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อให้ทราบว่ากองทุนหมู่บ้านสามารถปลดปล่อยหนี้สินประชาชน และทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมหรือไม่